

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

№. 10.

Mercuri 8. Martie

1861.

Restaurarea comitatului Carasiului.

Lugosiu 3. Martiu 1861. Dupa solenitatile primirei*)

... D. Comite au adunatu mai multi cá 100 barbati de incredere din comitatulu acest'a. In 31. Ianuarie la 10 óre supr. comite deschidendu adunarea acést'a; D. Bela de Szende intr'o cuventare ponderósa, plina de spirit, au atinsu injuriile trecutiloru 11 ani absolutistici, cu celea mai vii colóre, dupa aceea redicundu gloriós'a lucrare a dietei din an. 1848 si provocandu pre toti pe acést'a basa legiuta a intemeié lucrarile organizatiunei acestui comitatu, au própusu, cá membrii comitetului din 1848, cari mai suntu in viétia si se afla de fačia, se abdica si unu comitetu nou de 400 barbati se se aléga; — cá intru acest'a se intre nu numai nobilimea si preotimea privilegiata catolica, dupa cum erá mai 'nainte, ci se se estinda la tóta preotimea de ori ce confesiune, carea se afla in functiune si in fine, cá dela 1000 suflete se fia unu alegatoriu. — La acestea s'au sculatu Esc. S. D. episcopu si defasiurandu fidelitatea si alipirea ce are natiunea romana catra Imperatul, sciindu ca romanimea e intr'unu cugetu cu Illustr. Sa., radímatu pe diplom'a imperatésca din 20. Octombree, pe rescriptulu din 27. Decembre an. tr. prin carele sub anumite conditiuni se impreuna Banatul cu Ungaria, si mai pre urma pe rescriptulu din 16. Ian. a. c. cu solemnitate protestédia, cá legile din 1848 se nu se iée de bas'a lucrariloru organizatiunei acestui comitatu.

Acést'a declaratiune a Ill. Sale romanii defačia o au primitu cu o indestulare plina de entusiasmu, inse magiarii cu murmur, dupa care s'au sculatu D. Fauru si au aratatu cumca legile din 1848 suntu

pentru noi defolosu, si spiritulu loru nóa de lipsa daca voimu din punctu legiutu a porní; dupa acést'a D. canonicu Nagy s'a apucatu a aperá pe Ill. Sa, inse dupa ce nu s'au parutu a fi de ajunsu cu acest'a s'a sculatu si D. prepositu Stefanu Moldovanu, carele apoi nimicu n'au lasatu din celea ce au socotitu a fi de lipsa la chiarificatiunea prea dreptei dechiaratiuni a Ill. Sale; si asi'a nefiindu cine se mai respunda pro séu contra; D. supr. comite au reasumatu, cumca afara de acei articuli de lege din 1848, carii iau cuprinsu Maiestatea Sa in diplom'a Sa din 20. Octombree, cá sanctionati, ceialalti carii s'au nu se atingu de noi, séu suntu stricatiósi noua se noi priimimu, inse spiritulu legiloru din 1848 celu constitutionale democraticu se'lu intrebuintiamu, si asi'a au determinatu, cá membrii comitetului se fia 400; — cá tóta comunitatea carea e de, séu mai mica cá 500 suflete, se trimétia unu alesu, éra carea are anca 250 suflete preste 500 se trimitia 2 si celea de 1000 suflete, iara celea preste o mie suflete se trimitia 3 ablegati si asia mai departe; spre care scopu s'a impartitu comitatulu in 16 cercuri de alegere si pe 19. Februarie s'au desemnatu diiu'a adunarii alesiloru si a alegerii comitetului; si cu acestea s'au incheiéu sesiunea.

Pregatirile din partea romaniloru si a magiariiloru mai cu sama, cari pe celealalte nationalitati sau nevoitu ale contopí intru sene, au inceputu pe aceea dí insemnata a se croí anca dela 16. Februarie, la acestea din partea romaniloru au luat parte si óre cativa barbati zelanti din Aradu si Temisióra aici adunati.

Cea mai insemnata a fostu conferinti'a privata Dumineca sér'a avuta la D. supr. comite, unde acest'a a chiamatu 8 romani, si 7 de alte nationalitati, care dela $\frac{1}{2}$ pe 5 a tiututu pana la $\frac{1}{2}$ pe 9 óre. —

*) Care le vomu alaturá mai in urma.

Aici la propunerea D. sup. comite, cá cati se fia in comitetu romani si cati neromani, intieleginti'a romana s'a luptatu cá unu omu pana in capetu pentru proportiunea impoporatiunei, care din partea romaniloru e cá 8 la 1; si au pretinsu 350 membrii din senulu seu, si 50 din celealalte nationalitati; la carea intre altii D. Bela Szende s'a silitu a demustrá, cumca dupa lége si dupa instructiunea sup. comiti data, la alegerea comitelului trebuie se fia posesiunea intieleginti'a si industri'a mai antaiu si apoi si alte interese de comunu si private considerate; ba s'a nevoitu a arató, ca intru acestea ramuri mai in tóte intrecu celealalte nationalitati pe romani in comitatu acest'a (??) inse si romanii din contra le au o-pusu posesiunea, nu in masa cruda, ci cea cultivata, cumca e mai mare parte in man'a romaniloru; si au demustratu, ca industri'a anca mai pe susu o reprezenta romanii, cari in Lugosiu, Oraviti'a si Bogisia in mai multe ramuri de industria suntu preponderanti; — iara cu inteliginti'a concurgu cu magiarii si nu se lasa a fi intrecuti de aceia; ba anca li s'a adausu, ca romanii — mai au si alte interese preponderante si anume: romanii in mai mare parte platescu datile si póta povarile comune si ce e mai scumpu, dau pretiulu de sange alu filoru sei mai pe susu cá celealalte nationalitati pentru sacratulu tronu imperatescu si patri'a comuna. Mai departe D. Alois Vladu radimatu pe rescriptulu incorporatiunei Banatului din 27. Dec. 1860 pe carele l'a numitu pentru romanii comitatului acestui'a in presentu Bulla de auru dupa cum e a magiariiloru cea data de Andreiu alu 2-lea, in puterea diplomei din 20. Octombre, care garantédia egaiitatea drepturiloru tuturor natiuniloru, a cerutu a se padí proportiunea impoporatiunei; — inse tóte acestea si altele asemenea acestor'a, n'au produsu efectulu doritu; pentrucá D. sup. comite dupa unu discursu intieptiesce intocmitu, dupa ce a aratatu injuriile scandalóse ce au facutu magiarii in Biharia si Aradu cu romanii unde leau nulificatu tóte drepte pretensiunile loru, si comemorandu si organisarea illusoria din Temisióra. si a luat u la companire aceea cercustare, cumca diplom'a din 20. Octombre s'a emisu mai înainte cu 70 de díle de incorporarea Banatului, prin urmare pe lunga spiritulu legiloru din 1848 trebuie se se respectédie rescriptulu incorporatiunei din 27. Decembre; in urmare caruia romanii din comitatu acest'a mai cu séma fiindea aici se afla desu indesuiti au dobanditu drepturi speciale, carele nici de cumu se potu trece cu vederea, asia a detiermunitu, cá

se fia romani in comitetu 250, iara neromani 150, si anume: 110 magiari, 21 germani, 17 serbi si 2 evrei. In urmare caria enunciatuni, ori cate alte cereri si interpelatiuni s'au facutu si in diu'a urmatóre 18. Februarie de catra deputatii adunarii private a romaniloru — n'au fostu in stare a'lu mai abate; aparanduse, ca córd'a pré intinsa nu da tonulu doritu si mai intinsa se rumpe; si ca politic'a de statu mai inalta poftesce, cá asia cev'a se faca, catu socotésce ca va poté purtá pe umerii sei si va poté apará in cercustarile de fația; mai incolo ni s'au mai apromisu, ca dupa puterea ce o are cá supremu comite va smulge din manile impotrivoriloru cu tóte argumentele, caror'a óre careva basa va poté aflá in diplom'a imparatésca, rescriptele si instructiunile esite de pana aci, cá limb'a romaua dupa dreptulu egalei indreptari se se respectédie, cá amploiati mai cu séma din natiunea romana se se puna, adeca va ingriji cá tóta Inteliginti'a ce avemu mai de tréba se se aplice, cu unu cuventu, tóta organisatiunea acestui comitatu asia se se deplinésca, in catu se póta fi de modelu si altoru comitate din Ardealu, nnde se afla romanii mai numerosi; éra de cumva acei'a ar' poté eluptá cu ceva mai multu, densulu fórté s'ar' bucurá, inse de voru eluptá si numai atat'a catu va face densulu aici aceea se se socotésca acum de odata si aici si acolo cá unu inceputu, pentru o eluptare mai marétia in viitoriu; ba anca a mai adausu, ca pre sine se scie romau adeveratu, carele din anima pentru binele natiunei s'ale se oferédia, si daca noi vomu intinde córd'a prea tare, atunci densulu mane inaintea adunarii e silitu a abdíce de deregatorie si va apelá la natiunea intréga aratandu, ca n'amu avutu incredere in tr'ensulu, si atunci despunenduse altu administratoru responsabilitatea pentru caderea causei nóstre nationale se pice pe cei ce l'au silitu la atat'a.

Si asia romanii adunati in scól'a normala intielegundu acestea tóte dela deputatii loru — si bine cumpanindule, — intre sperare si témere — cá cei ce suntu piscati de tóte laturile in catu numai credu nici camesii s'ale — au fostu siliti a compune list'a celoru 400 membrii, dupa cum D. S. comite au dispusu, „toties quoties“ aratandusi neindestulirea cu mesurile luate; aici e de insemnatu, cumca unii mai inflacarati, carii n'au fostu de fația la supremulu comite nici in conferenti'a privata. nici cá deputatii adunarii, vediendu cursulu lucruriloru, s'au descurecatu pre cei mai sinceri ai sei inferendui de tradatori, ca au vendutu pe romani la unguri. —

Éra in 19. Februarie fiindu tempulu fórte frumosu, dupa ce in sal'a cea mare, candn erá cuprinsa cá de 600 insi a începutu sub marginile pavimentului a crepá muruial'a, sea vedutu a fi primejdie, cá se se adune auditoriulu mai mare cá 1000 persóne, sesiunea séu tienutu in fruntea portii in ari'a curtií cu capetele acoperite, si Ill. Sa D. sup. comite, fiindu de fația si Ill. S D. episcopu localu, a deschisu siedinti'a cu prochiamațiunea: Se traiésca sanctiunea pragmatica, se traiésca regele Ungariei, se traiésca patri'a! a cetitu antaiu unguresce, apoi romanescce cuventarea urmatóre:

Prea onorata adunare comitatensa!

Din mandatulu Maiestatei Sale ces. regésca, cuprindu scaunulu de comite supremu, depre care barbatii cei mai escelenti ai iubitei nóstre patrie cu gloria si norocire au gubernatu camitatulu acést'a.

Fiacare din trensii au adusu cu sene in scaunele de comite supremu merite stralucite mai 'nainte castigate, éra eu numai buna vointia si sentimente curate patriotice amu potutu aduce cu mine.

Multe vifore au trecutu preste dulcea nóstra patria in decursulu aloru 8 seculi, inse abia a fostu o asi'a epocha, in care ceriulu nostru prin asi'a nor-desi ar' fi fostu acoperitu, cá in cei 11 ani decursi, dar' in fine radiele sórelui nostru strabatura prin tr'ensii, — se facú lumina, si anca asia iute, asi'a neastéptata lumina, catu miele acelor'a, carii o doriéu nu credeau in statorniciea ei; — nóe aici diorile nu ni se reversara asia iute, asia neaseptatu; lumin'a fericitóre la noi numai dupa 70 de dile a sositu, ne a afluatú gata spre a o primí, noi indata cunoscúramu cea ducatóre catra fericire.

In concessiunile din 20. Octobre an. trecutu mai cu luminate cuvinte este recunoscutu, ca decurs'a epocha norósa a fostu o stare nelegiuita produsa prin sil'a impregiariloru, — se restituia santieni'a sanctiunei pragmatice, se rededú scutululu celu mai puternicu alu constitutionalismului, organismulu comitatensu, beneficiulu acestui'a fú estinsu pe bas'a legiloru din 1848 asupr'a totororú claselorú poporului, — care in patri'a nóstra nu mai pușinu de catu 52 de legióne redica spre apararea constitutiunei, limb'a nationala si publicitatea suntú redete, legionulu deregatoriloru straini este indepartatu, diet'a mai de aprópe tienenda, coronarea constitutionala a monarculului nostru si sigilarea constitutiunei prin santieni'a juramentului suntú promise.

Déca cativa pușini dint e barbatii escelenti ai patriei nóstre, in cateva dile atatea concessiuni fuse-ra in stare a esoperá, cine aru cutedi'a a se indoí, cumca representantii alesi de catra patri'a intréga la diet'a tiariei, care e defipsa in 2. Aprilie a se tiené, si asia preste pușine dile isi va luá începutulu — n'aru soi se ne elupte tóte acelea drepturi, care pana aci anca lipsescu din intregimea constitutiunei nóstre, mai alesu déca nu pierdemu dinaintea ochiloru condițiunile coronarei constitutionale.

Cine a fostu intre noi, care cu cateva luni mai 'nainte, — candu senatulu imperialu s'a coadunatu, aru fi asteptatu succesuri salutare, si acést'a a fostu caus'a, ca s'au afluatú intre cei mai bravi ai patriei nóstre, carii in acestea consultari, — cu tóte ea aci se intinse prima ocaziune spre substernerea dureriloru nóstre, — n'au voitu a lua parte, numai cativa mai resoluti o incercara acést'a, si lumea curendu vediu laurulu a se impleti pre fruntea loru, — multimea neprorportionata, carea in interese si in pareri le sta in contra, s'a convinsu de dreptatea nóstra: éra Europa vediu in ei pe natiunea magiara mare si puternica.

Puterea magiara in senatulu imperialu a statu ca 1 — la 10; si totusi fú in stare a convinge maioritatea preponderanta despre dreptatea causei sale; — pe lunga tóte, ca mii de asemenea puteri sufletesci si intielesuale respandite prin tiara pausá mute si fora lucrare. Stamu la pragulu dietei de tiara, acést'a o voru formá alesii tiarei, — aici voru fi reprezentate eschisivu numai interesele patriei, in acést'a nu va trebui se ne luptamu in contr'a elementelorú straine precumpanitóre, — acést'a o va petróce cu atentiune lumea cultivata.

Óre mai este intre noi cineva asi'a micu la sufletu si fara curagiu, care se fia in indoiéla despre aceea, si se póta desperá, cumca partea ce ne lip-sésce din constitutiunea nóstra, nu vomu fi in stare pe calea legala a o recastigá? Dupa ce Domnulu si regele nostru enca are vointia seriósa si resoluta, tiér'a unгурésca si tóte nationalitatile aceia, cá cea mai stralucitóre piétra scumpa a corónei s'ale, nu numai a o impacá, ci a o si castiga pentru fundamentulu celu mai potinte alu stramosiescului seu tron.

Nu se mai indoiésce astadi nemenea despre aceea, cumca puterea preponderanta a imperiului este tiér'a unгурésca; cumca tari'a acesteia trebuie a se cercá in constitutiunea-i véehie si in egal'a indrepta-

tire a diferitelor nationalitati conlocuitoare in trens'a. Óre se póte cá gubernulu imperialu se privésca la tíer'a ungrésca, cá la unu fiu vitregu; cá constitu-tiunea-i de 8 secle, acést'a mai pretiósa hereditate se o predée stirbita unei natiuni, carea o au moscenitu dela strabunii sei, fara care densa este numai unu automatu, si nu e in stare a produce fapte mari, despre ce istoria ne da destule dovedi. — Cine nu-mai pre o clipita s'aru indoi, cumca viitorulu celu mai de aprópe nu ne va aduce posesiunea deplina a constitutiunei nóstre strabune, acela nu créde in vo-inti'a constanta a monarchului; — nu crede in pre-tiulu internu alu poterii sale. (—?)

Comitatulu Carasiu se afla in relatii caracte-ristice, acestu comitatu e locuitu cu escépere fórté mica de o natiune, care pamentulu acest'a cu multi seculi inainte de venirea magiarilor l'au castigatu cu arme. Natiunea romana de sub sant'a coróna a Un-gariei cu privire la celealalte franturi de nationali-tati locuitoare in patria urmédia in privinti'a numeri-ca imediate dupa natiunea magiara.

Acésta natiune, de si distina sub domnirea a loru trei poteri mari, fiindu apasata de impregiurari vitrege, — totusi, si dupa o suferintia de o mie de ani, a fostu in stare a si pastr'a nepatata limb'a, da-tinele, traditiunile si originea s'a romana in cea mai surprindietóre originalitate, caci nationalitatea-si si a pretiuit'o mai multu decatu viéti'a. — O parte mare a natiunei acesteia locuesce mai multu de o mie de ani pe acelu pamentu, carui'a numai mai tar-diu i sa datu numirea Ungaria. Acésta natiune ca-re dinpreuua cu natiunea magiara a aparatu in mai multi seculi cu sangele seu acestu pamentu, nu póte se se eschida prin nimenea din beneficiile patriei, si trebue cá se se impartasiésca de bunurile patriei fra-tiesce cu natiunea magiara!

Despre barbatii gubernementali ai natiunei ma-giare potu spune cu senceritate, ca atentiunea loru e indreptata mai alesu catra natiunea romana, cá pre acést'a nu numai de totu se o pacifice, se indestulé-die tóte pretensiunile drépte si dupa potintia se o redice si fericésca, ei totu odata si increderea ei sin-cera si alipirea ei fratiésca -- asi'a dicundu sufletulu ei — se 'i castige. (?!)

De este in patria vre o autoritate, care aru fi chiamata spre intruparea fratietatii intre acestea doua natiuni, acésta autoritate e comitatulu Carasiu; déca acestu comitatu isi va intielége chiamarea s'a, dela-turandu interesele particulare, si procedendu numai

din punctu de vedere mai inaltu patrioticu, póte servi in patria de unu esemplu demnu de onóre.

Universitatea comitatului Carasiu dara numai asi'a isi va deslegá cu demnitate problem'a sa, daca mai 'nainte de tóte tienendu inaintea ochiloru intere-sele patriei comune si principiulu fundamentalu alu constitutiunei, se va impartii in beneficiile ei asia, precumu fratii cei buni isi impartiescu intre sene mo-siea fara intrevenirea judecatoriei.

Se ne inchipuimu astfelu de frati, intre carii cei antaiu nascuti fiindu indatinati a dispune preste avuti'a parintésca, aru voi se se folosésca eschisivu numai densii de partea cea mai insemnata a mosiej, si fratiloru celoru minoreni, pe carii iar' osendi nu-mai spre lucru si sierbitute, — le aru aruncá de nu-treumentu numai sfarmaturile remase dela densii; in-trebamu, óre pana candu aru tiené iubirea fratiésca intre ei? eu asia credu, ca respunsulu la acésta in-trebare e fórté usioru. — Minoreni se facu maioreni se destépta si cunoscu si pretindu drepturile sale fia lauda si marire nobilimei magiare din comitatulu nostru, ei suntu frati drepti si loiali.

Patri'a, constitutiunea ei si teritoriulu comitatu-lui acestuia este mosia nóstra a tuturor'a. Conlocui-tori suntu toti fratii egali indreptatiti, — cei antaiu nascuti se uite, ca pana aci eschisivu numai ei s'au impartasitu de beneficiile mosiej, si indreptédie pe fratii sei cei mai neesperti cu amóre in manipularea si cultivarea mosiej comune; iara maiortatea, care numai acumu au ajunsu la etatea maiorena, fia cu recunos-cintia catra fratii sei antaiu nascuti, de óre ce nu-mai ingrijirei loru au de a multiemí, ca mosiea s'au sustienutu in intregitate si pentru ei, pórté-se in pri-venti'a loru cu incredere, urmédia in cercustari dubi-óse sfaturile loru probate prin esperientia, si unindu-se poterea materiala a maiortatii, cu potenti'a spiri-tuala si autoritatea minoritatii, mosi'a va fi mai in-floritóre, de catu óre candu, iara fratii contielesi voru fi fericiti si puternici.

Eu credu ca nimene nu se afla intre noi, care se nu me fi priceputu! —

Fratii pomeniti prin mine astadi prim'a data s'au coadunatu sub scutulu constitutiunei pentru pri-mirea mosiej s'ale, si eu, asupr'a carui'a dintre noi au cadiutu sórtea judelui de pace, me rogu c'a cu astufeliu de sentimente si insufletire se ve apucat; de lucrulu celu mare si de ponderositate necalcula-vera, si se faceti, c'a mum'a comuna, dulcea nóstra

patria, in finea lucrarii nóstre se pota dice; voi sunteți fii mei cei iubiti, in carii aflu bucurie mare.

Problem'a nóstra de astadi este a constitui comitetulu comitatensu, care va alége magistratulu, si va administrá trebile publice ale comitatului.

La constituirea acést'a voru servi de cinosura articulu XVI. alu legiloru din 1848 si pe bas'a acestuia punctele IV. si V. ale instructiunei date dela loculu mai inaltu, care ordinédia, cá comitetulu comitatensu se constée mai multu din 400 de membrii, si cá in acél'a „fara privire la confesiune, clasa si nascere,“ se fia din destulu reprezentate posesiunea, intieleginti'a si industri'a, — cu unu cuventu interesele universale si particulare ale locuitoriloru din comitatu.

Eu pe temeulu acestor'a amu tienutu conferintia cu barbatii, caror'a le suntu impregiurarile si persónele celea mai insemnate ale comitatului cunoscute, in urmarea acesteia, precumu si dupa convictiunea mea, propunu pe urmatorii de membri in comitetu.

Domnule notariu bine voiéesce a ceti consemnatiunea propusiloru s. c. I.

Dupa cuventare a dispusu unu fiseu, 1 giudice si 1 juratu; prin notariulu D. Vladu au alesu list'a membriloru comitetului, si au detiermuritu a se tiené restauratiunea magistratului pe 27. Febr. Acestea abia terminanduse, a luat cuventu pentru desbatere asupr'a legiloru din 1848. D. Traianu Miescu, inse Ill. Sa D. sup. comite, dechiarandu cumca adunarea de acumu are misiunea speciala numai de a alege membrii comitetului, si prevediendu a se incinge o lupta, carea nu duce la scopu, au inchisu sesiunea.

Pe 27. Februarie cu scrisori de chiamare incunoscintiatii membri ai comitetului s'au adunatu. Inse si membrii din partea romaniloru din orasiulu Lugosiu in Nr. 88 in dóua adunari private, mai antaiu intieleginti'a, dupa aceea cu totii la olalta anca s'au fostu pregatitu despre formularea propusetiunei pentru limba, la carea D. Iulius Ianculescu au luat cea mái ostenitóre parte, componendu unu discursu cu multa diligintia elaboratu. — Acesti'a dinpreuna cu cei din comitatulu intregu adunati, in presér'a dilei de siedintia s'au adunatu in scól'a romana si au alesu o deputatiune carea se faca cunoscuta Ill. Sale D. sup. comite dorirea totoror, cá mai 'nainte de tóte se se iée la pertraptare usulu limbei romane cá oficióse in acestu comitatu; inse acést'a la Ill. Sa n'au potutu esoperá, cá mai inainte de infintierea

magistratului se se pertractédie limb'a, dandu cauza cumca: comitetulu de aru fi si de unu milionu, daca nu are magistratu constituitu in midiloculu seu, ori ce aru detiermuri nu este legiuitu, prin urmare ori ce statu s'aru aduce si de acestu comitetu mai 'nainte de infintierea magistratului, nu este — nu póte fi deobligatoriu pentru comitatu. De aci romanii si neromanii fara de a prevedé, ce va resulta pentru limb'a romana, in numit'a di pe la 9 óre diminéti'a cu totii s'au introdusu in sal'a cea mare a comitatului unde galeriile erá indesuite de dame si de auditori onorabili.

Aici dupa ce romanii au cuprinsu drépt'a si magiarii steng'a salei éra onoratorii dintre toti s'au asediatu la mas'a cea lunga vérde pe scaune, au sositu si D. sup. comite, intre strigari, „se traésca“ si „éljen“ — si cu o cuventare scurta unгурéscce si romanéscce disa a salutat, si au deschisu adunarea, dupa aceea prin notariulu s'au Iesu decretulu de dedenumirea sa cá supremu comite in limb'a magiara, si in traducere romana; — si dupa acést'a Ill. Sa au depusu juramentulu celu vechiu usuatu de sute ani unгурéscce si romanescce cetindulu insusi cu 3 degete ale manei drépte redicate spre ceriu. — Depliniduse acestu actu solemn u Ill. Sa a opritu cá se nu fia redicatu cu scaunulu dupa obiceiulu vechiu; éra D. Moldovanu in loculu Ill. Sale D. episcopu, fiindu acést'a bolnavosu, in numele universitatii comitatului l'au salutat cu o gratulatóre.

Dupa acéstea tóta adunarea romaniloru din comitetu a strigatu pentru „limba“ cá se se iée la pertraptare; iara Ill. Sa a adusu motivele preinsemnate, si s'au mai apromisu, ca cumu va implini restauratiunea magistratului, de locu se va lua la pertraptare „limb'a“ — ce s'a poffitu a se si improtocolá, precumu s'a si facutu. —

Alégerea deregatoriiloru comitatului a decursu parte priu aclamatiune, parte prin pluralitatea prochiamariloru, si a 3 insi prin votu secretu alu bililoru.

Propunerea candidatiloru cate 3 la unu postu a fostu intocmita asi'a, incatu 3 neromani — si 3 romani erá la olalta. De unde a urmatu, ca din neromani neputendu a respinge pre cei candidati au alesu pe cei mai populari, — éra la romani, au fostu intielepti de si au concentratu voturile mai cu sama, la celu in loculu dintaié propusu, si asi'a au incungiuratu desbinarea, daru au incungiuratu si aceea, cá

nemestecanduse cu neromanii, acei'a nu iau potutu vená, ci carele au doritu a fi redicatu de romani, au venit in mediloculu loru (frumosu si providentiu).

Iara la votulu secretu s'au strigatu fiesce care dupa alfabetu; de unde la complinirea unei votisatiuni se cerea aprópe 2 óre.

Din care a nrmatu cumca in diu'a aceea, nu s'a potutu ispravi alegerea, ci s'au tienutu si indiu'a urmatóre 28. Februarie.

Resultatulu alegeriloru se cuprinde in alaturata sub insemnare nemtiésca pana candu se va tipari si romanese. Vomu folosio.

Din acést'a se cunósce cumca afora de doctori, si de onorari avemu 42 romani in deregatorii diverse si 34 neromani.

Fininduse alegerile magistratului, prin D. vice-comite primariu Ioane Fauru s'a tienutu o cuventare antaiu ungrésce dupa aceea romanésce in care multiamésce Ill. Sale pentru intielépt'a ocarmuire intreprinsa intru organisarea comitatului, arata conduita se voru purtá intru implinirea functiuniloru fačia cu prepusii sei, si fačia cu subalternele popóre — si in numele magistratului apromite cumca unii pe alții se voru ajutá si indreptá — éra pre cei vinovati dice cumca opiniunea publica cea sanatósa, mai 'nainte de judecata 'i va condemná, — iara acumu pentru increder ea pusa in densii alegunduse de deregatori si Ill. Sale si intregului comitetu multiamésce. —

Dupa acést'a, precumu s'a fostu apromisu eri, s'a luat la desbatere caus'a limbei oficióse in acestu comitatu.

Propunerea o au facutu D. canonicu Stefanu Moldovanu, dupa contestulu ce va urmá.

Asupr'a acesteia propuneri au cuventatu D. advocatú Mikay; aratandu ce mare bine s'a facutu popóreloru prin legile din 1848, dar' si gréle urmari a adusu neintielégerea; deci in patri'a magiara se nu se céra usulu oficiosu alu atatoru limbe, cá senu urmédie confusiunea babilonica s. c. l. La acést'a s'a sculatu D. canonicu Nagy si a demustratu cu argumente mai antaiu istorice, dupa aceea a basatu pe diplom'a din 20. Octombre si rescriptulu din 27. Dec. an. tr. cumca romanii in comitatulu acest'a au dreptu nedisputaveru, cá limb'a romana in leintrulu teritoriului comitatului se fla cea oficiósa. Preste acest'a s'a sculatu D. Mali János si cu o infocare tenera s'a redimatu pe legile din 1848, si lepadandu octro-

area — cá unu cenelegiutu — a pofitu pe romaii cá se priimésca numai limb'a magiára cá limba diplomatica; la ecést'a a respunsu D. canonicu Moldovanu si dupa densulu toti romanii: „ca nu o primimu“ — de unde a urmatu unu sgomotu neplacutu, fiindca D. Mali si dupa densulu D. Szende a strigatu „actie“ asupra canon. Moldovanu, pentru ca nu respectédia legile, éra romanimea cu unu cuventu au cerutu „actie“ asupr'a lui Mali.

Inse D. sup. comite a domolitu lucrulu, ca aflanduse prin D. Mali si insusi vatematu, l'a dojenitu, iara acest'a s'a rugatu de ertare.

Dupa acést'a D. Petroviciu Teodoru de natiune Serbu, cu o intielépta cuventare a demustratu ca pretensiunea romaniloru e pré drépta si ungurii déca vréu se incungiure primejdiele din an. 1848 se lase pe natiunile conlocuitoare a'si folosi limb'a in teritoriulu seu; dreptu aceea se alatura propunerii lui Moldovanu. La acést'a a lesu D. Ianculescu unu discursu fórté bine lucratu pentru dreptulu si aperarea limbei romane cá oficióse a se statornici in acestu comitatu. Dupa densulu au mai vorbitu anca D. Jekel-falusi pentru legile din 1848, éra D. Fauru — a demustratu, cumca acestu comitatu, si acumu constituitulu magistratu anca nici odata nu s'a dechiaratu, ca primésce legile dtn 1848, ci numai spiritulu acelor'a celu democratu constttutionale; prin urmare acestu comitatu are putére in sinulu seu a face statute provisorie si pentru limb'a oficiósa — de carele fiacare se fia datoriu a se tiené pana ce diet'a va hotari statornicésce.

Éra D. Szende a cerutu cá se nu se aduca nici unu statutu despre limba, pentru ca nu afla pe acestu comitetu a fi competentu, prin urmare si de ar face óre careva statute nu le póte socoti a fi oblegatóre.

In fine la acestea, a pasitu la midilocu D. sup. comite si aratandu, cu cata bucurie si indestulare s'a invrednicitu a ascultá apararea dreptului ce'lu are limb'a romana in acestu comitatu, cá se fia in-sasi cea oficiósa de susu pana josu; — care aparari la loculu si tempulu seu aru fi de mare insemnatate, inse dupa ce rescriptulu imperatescu din 27. Decembre an. tr. nu detiérmurésce apriatu pentru limb'a romana, ci numai, cá pentru sustienerea limbei si a nationalitatii romane, se se aléga deregatori din senulu acesteia natiuni; asi'a Ill. Sa, in catu póte luá pe umerii sei responsabilitatea, ca va poté

facea că se se duca și intru deplinire, și în cătu are sperare că se va întări și dela consiliulu mai înaltu această propozițiune pentru limba o modifica în următorulu tipu :

1. Cuventarea în adunările comitatului se fia liberă, fiacare se graișca în limb'a s'a, séu în carea socotéște că va fi întielesu.

2. Protocòlele afacerilor publice în centru și la subalternele deregatorii se fia ungréște și românesce — precumu și tóte despunerile dela centru carele se tienu de ocarmui rea comitatului se se emita în ambele acestea limbe, éra în casuri dubie testulu autenticu se fia celu ungrescu.

3. Corespondentiele cu deregatoriile mai înalte și cu alte comitate, precumu și în sinulu comitatului dela centru cu deregatorii subalterni, și ale acestora între sine, se fia ungréște, pentru padirea tipului tierii ungresci.

4. Trebile private ale partilor și corespondentiele amplotilor cu comunitatile se fia în limb'a alésă de fia care comitate, cu aceea restringere, cumca — numai între doue limbi are fiecare comunitate séu privatu a alége, între limba adeca diplomatica a tierii cea ungréșca și între limb'a comitatului cea romana. Asi'a p. e. Comunitatea germana séu serbésca, séu teutésca de una din ačéste 2 limbi; are se se tienu; asi'a unu privatu póte dá rogare nemtiésca, înse îndorsatulu la poftá lui se se dée în un'a din acestea 2 limbi. —

Acésta cauza momentósa a limbei, asi'a detainduse prin III. Sa D. sup. comite, partea romana prin această dechiaratiune n'au aflafu intru acestu statutu bataru provisoriu adusu de ajunsu esprimata egal'a îndreptatire a limbei sale, dupa cumu aceea s'a fostu propusu; și asi'a prin Rss. Moldovanu cu tóta cuviinti'a manifestédia în fači'a sesiunei, cumca nu este multiamita cu dens'a, ba enca aflanduse agravata cu solenitate protestédia, și cére că tóta propusetiunea sa se se induca la protocolu pe lunga dechiaratiunea III. Sa D. sup. comite, și asi'a se se substérna la locurile mai înalte.

Acést'a implininduse în tocm'a D. sup. comite multiamindu adunarii pentru purtarea sea cea nobila și seriósa a închisu siedinti'a pe la 3 óre dupa amédiu.

Éra la 4 óre s'a tienu prandiu diplomaticu, la III. Sa D. sup. comite unde au fostu 80 persóne invitate — și între toastele la această solemnă petró-

cere obicinuita s'au finitu actulu celu mai momentosu alu organizarei politice a comitatului acestui'a. (Va urmă.)

M. Cocceiu Nerv'a și U. Traianu. (Urmare din nr. tr.)

II.

Pe ceru luciá lumin'a de sóre auritu,
Parea, că și acésta de pompa s'a gasitu, —
În foru era îmbuldiéla se védia în marire
Pe-alesulu Romei 'nalte, pe demnulu de domnire.

Calarii fugu, alérgea și cale deschidea,
Pedestri, că stejerii în siruri se 'ntindea,
Că 'n forulu latu Plotin'a, cea noua 'mperatésa,
Veníá la salutare cu damele-i alese. —

Conductulu de matróna, pe membrii din senatu
Esindu din capitoliu, în foru i-a 'ntimpinatu,
Viedie Cocceiu Nerva! Plotin'a ei graiesce,
Cá bunu parinte alu Romei de sórtei se 'ngrigesce.
Viedie bravulu Ulpui Traianu celu meritatu,
Si fia pentru Roma unu mare 'mperatu!

Poporulu și ostasii cuventu-i resuná.
Dar' Nerv'a, pe Plotin'a de mana-o apucá,
„Traianu e fiu-mi mundru, dar' tu cu-a lui muere.
Ésti fiic'a mea cea buna și dulce mengaiere, —
De amu facutu eu bine, pe voi că v'amu primitu,
De fi, și urmatorii acestui tronu maritu,
Voi singuri dati dovéda se scia lumea 'ntréga,
Că Nerv'a nu potuse mai bine se aléga!“

Traianu atunci se vede cu unu respunsu datoriu;
„Betrane! juru adi Romei, și juru și dieiloru,
Că tóta a mea viétia o dau ei spre marire,
S'o scapu de ori ce rusine, s'o portu la fericire!“

Trecundu prin foru conductulu palatinu ajungea,
Si-atunci caruntulu Nerv'a Plotinei ei dícea:
„Se intri tu 'nainte, tu dalba 'mperatésa,
Tu ai se fi de astadi matrón'a cea alésa!“
Modesti'a-o retrage și a pati nu vrea,
Dár' imperatu atuncea de nou o imbiea.

„Eu intru că romana, de intru mai 'nainte,
Romana în viétia, romana și 'n morminte,
A fi imperatésa, și demna nu a fi,
E a maníá olimpulu, pe Roma-a urgisi!“

Tumultulu se resfira, da 'n curtea 'mperatésca,
 Punu més'a, si alesii s'asiédia se prandiésca.
 Plotin'a imperatésca in frunte s'asiediá,
 Si-atunci de Cocceiu Nerv'a, Traianu se 'mpresurá. —
 Urari se repetira in diu'a asta mare,
 La toti cei din domnia, — dar' ei la ori si care.

Abiá se gata prandiulu, si Nerv'a e morbosu, —
 Seraculu! betranétiá ilu teraie pe josu;
 „Eu moriu! 'mi suntu grei anii, nu potuse portu po-
 vóre,
 Dar' ve ingrigiti de Roma, si bunelei popóre!“

Si mórtea acestui Nerv'a, in tíera-asi'a erá,
 Cá nóptea seriósca ce lumea-o 'ntunecá, —
 Daru cumu in diori frumóse resare santulu sóre,
 Asi'a Traianu in Roma se 'naltia cu splendóre!
 Viena 17. Noembre 1860,

Marienescu.

Fondulu Gazetei Transilvaniei.

Cautati si vedeti, ca bunu 'e Domnulu!!! Red.

Stimate Domnule Redactoru!

Subscriesele, fiindu convinse, ca iubirea de nationalitate 'si are locuinti'a si in fragedele piepturi ale seculului de care se tienu, intocm'a cá si intru ale barbatiloru, — si ca acésta iubire, déca e adeverata éra nu prefacuta, trebuie se se arete cu ocaziuni bine venite si in fapta: si-au luatu 'indemnu de a intre-prinde intre damele romane Beiusiene o colecta pentru fondulu Gazetei. Cá resultatu alu acestei intre-prinderi alaturamu aci sum'a de 100, adeca o suta florini val. austr. si doi dóuedieceri in natura dinpre-una cu consemnarea dameloru contribuitórie. —

Noi romanele de pe aici, ce e dreptu, nu ne potemu laudá, ca amu ceti asi'a de multu romanesc, dar' pentru aceea totu ce e romanesc are pretiu indoitu inaintea nóstra; si apoi pentru aceea nime nu ne póte judecá cu dreptulu, caci déca nu avemu de locu jurnale pentru dame — déca nu cumva „Fóia“ in catuva — éra carti numai puçine: nu suntemu noi de vina. Amu avutu ocaziune a audi multe, fórte multe dame romane esprimandu-si dorulu de a se poté aboná la ceva jurnalú romanesc, care aru publicá materii interesante pentru femei. Speramu, ca tinerii nostrii literati voru raspunde pe viitoriu aces-

tui doru comunu alu dameloru romane, — si mai a-alesu 'si punu multe sperantie in D. At. Marienescu — atunci apoi si -- voru poté dovedi tóte damele nóstre iubirea catra literatur'a natianala in fapta, prenumeranduse si cetindu, si dóra — — si scriindu. —

Noi pe lunga tóta vanitatea, ce ne o insusiescu barbatii secului nostru, dorimu din tóta anim'a, cá in asemenea intreprinderi se ne intréca tóte conso-rorile nóstre de pe aiurea.

De altumintrea asiguranduve despre sincerele noastre sentieminte de onóre, remanemu
 Beuisiu 8. Martie 1861.

Ale D-vóstre sincere stimatórie
 Iulia Marchisiu si Terentia Deseanu,
 profesorese.

Numele Dameloru Beiusiene, care au contribuitu la
 fondulu Gazetei:

Dómnele: Maria Véghsó, inspectorésca domin. 23 fl. Ved. lui Georgiu Farcasiu 5 fl. Amalia Erdéiyi, nascuta Lucaciu 5 fl. Sofia Papp († 9. Mart. a. c.) 5 fl. Iulia Marchisiu, nasc. Vultur, profesorésca 5 fl. Terentia Deseanu, nascuta Vultur, profesorésca 5 fl. Paulina Romanu, nascuta Covaciu 3 fl. Maria Dragasiu, preotésca veduva 2 fl. Veduv'a lui Moise Popoviciu 2 fl. Elisabeta Mihutiu, nasc. Bozontai, profesorésca 2 fl. Rafila Selagianu, nasc. Popu, profesorésca 2 fl. Rosalia Lucáciu 2 fl. Ecaterina Costa nasc. Vasiu 2 fl. Ecaterina Popoviciu, preotésca in Uilacu 2 fl. Carolina Balasiu 2 fl. Magdalena Popoviciu, nascuta Drola, juratesca 2 fl. Domnisiórele: Maria Draganu 2 fl. Maria Nichita 5 fl. Ana Dringou 2 fl. Veturia Romanu 2 fl. Magdalena Horvatu 2 fl. Elena si Iulia Ianciou 3 fl. Dómnele: Veduv'a lui vasilu Vasiu 1 fl. Elena Paulu 1 fl. Eva Dringou 1 fl. Antonia Bandidin, nasc. Domsia, profesorésca 1 fl. Elisabeta Szabó nasc. Szeremi profesorésca 1 fl. Veduv'a lui Daniilu Moldóvanu, negociatorésca 1 fl. Marta Zachariasiu, n. Boitiu 1 fl. Ana Péteru 1 fl. Elisabeta Boitiu 2 fl. Iuliana Milianu 1 fl. Maria Bolcasiu 1 fl. Domnisiórele: Rosalia Popu Szilagyi 1 fl. Maria Halbacu 1 fl. Rosalia Sferlea 1 fl. Elisabeta Borosiu unu dóuedieceriu in natura. Tertulia de Selagianu unu dóuedieceriu in natura. Sum'a 100 fl. si 2 dóuedieceri in nat.

Ce se facemu in favórea sesului frumosu alu nationali, care ne deobléga cu generositate atatu de nobila esita din consintieminte nationali? — Fóie dar' se va aflá olegata a suplini si dorintiele susu respicate mai multu decatú pana acumu, ca simtiulu sesului frumosu e celu mai pretiosu conservatoriu alu suveniriloru nóstre nationale. — Acést'a in locu de respectuósa multiamire si stima braveloru si generóseloru dame romane!!!
 Redactiunea.

Redactoru respundietoru

Iacobu Muresianu.

Editiunea: in tipografi'a lui

Ioanne Gött.